

Sygn. akt I C 1387 / 12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2016 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Krzysztof Rudnicki**

Protokolant: **Małgorzata Wąchała**

po rozpoznaniu w dniu 02.09.2016 r.

we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa **B. T. i L. T.**

przeciwko (...) S.A. w K. (poprzednio (...) S.A. Grupa (...) Oddział we W.)

o zapłatę 228 000 zł

oraz z powództwa **L. T.**

przeciwko (...) S.A. w K. (poprzednio (...) S.A. Grupa (...) Oddział we W.)

o zapłatę 150 100 zł

I. zasądza od pozwanego (...) S.A. w K. na rzecz powodów B. T. i L. T. **7 795, 56 zł** (siedem tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt pięć złotych, pięćdziesiąt sześć groszy) wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 7 619, 30 zł od dnia 13.09.2012 r. do dnia 31.12.2015 r. i od kwoty 176, 26 zł od dnia 15.11.2012 r. do dnia 31.12.2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 7 795, 56 zł od dnia 01.01.2016 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego (...) S.A. w K. na rzecz powoda L. T. **4 840, 94 zł** (cztery tysiące osiemset czterdzieści złotych, dziewięćdziesiąt cztery grosze) wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 4 727, 03 zł od dnia 13.09.2012 r. do dnia 31.12.2015 r. i od kwoty 113, 91 zł od dnia 15.11.2012 r. do dnia zapłaty oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 4 840, 94 zł od dnia 01.01.2016 r. do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

IV. zasądza od powódki B. T. na rzecz pozwanego **4 429, 24 zł** kosztów procesu oraz od powoda L. T. na rzecz pozwanego **10 288, 47 zł** kosztów procesu;

V. obciąża Skarb Państwa niepokrytymi kosztami sądowymi.

I C 1387 / 12

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym dnia 13.09.2012 r. powodowie B. T. oraz L. T. wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego (...) S.A. Grupa (...) Oddział we W. 228 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia

zapłaty oraz kosztami procesu, a powód L. T. wniósł także o zasądzenie od pozwanego 150 100 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podali, że są właścicielami działki nr (...), położonej w miejscowości P. (KW nr (...)), a dodatkowo powód L. T. jest właścicielem działki nr (...), położonej w miejscowości S. (KW nr (...)). Powodowie wskazali, że na części tych działek posadowione zostały słupy energetyczne, które wraz z biegnącymi przez nie liniami tworzą pas ochronny o łącznej powierzchni 0,456 ha – w przypadku działki nr (...) ha – w przypadku działki nr (...). Pismem z dnia 02.04.2012 r. pozwany został wezwany do zapłaty w terminie 14 dni kwoty 318 000 zł dotyczącej obu nieruchomości, natomiast pismem z dnia 11.05.2012 r. pozwany został wezwany do zapłaty dalszej kwoty 60 000 zł, z uwagi na nieuwzględnienie na działce nr (...) jeszcze jednej linii energetycznej, która zwiększyła pas ochronny o 0,12 ha, powodując, że wynosi on ostatecznie 0,456 ha. Powyższe zdaniem powodów uzasadnia żądanie przez nich zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z pasa gruntu o powierzchni 0,456 ha na działce nr (...) przez okres 10 lat w kwocie 228 000 zł oraz żądanie przez powoda L. T. zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z pasa gruntu o powierzchni 0,3002 ha na działce nr (...) przez okres 10 lat w kwocie 150 100 zł. Powodowie wskazali, że pomimo wezwania do zapłaty pozwany nie uścił na ich rzecz żądanych kwot.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. w K. (następca prawny (...) S.A. Grupa (...) Oddział we W.) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany przyznał w pierwszej kolejności, że nad nieruchomością w miejscowości S., stanowiącą własność powoda, oznaczoną geodezyjnie jako działka nr (...), i nad nieruchomością w miejscowości P., stanowiącą współwłasność powodów, oznaczoną geodezyjnie jako działka nr (...), usytuowana jest infrastruktura elektroenergetyczna, a to: 1/ nad działką nr (...) linie wysokiego napięcia 110

kV oznaczone numerami ruchowymi (...) nad działką nr (...) linie średniego

napięcia 20 kV oznaczone numerami ruchowymi (...)

Pozwany wskazał, że Linia (...) powstała w wyniku przebudowy linii (...) relacji K. -S., wybudowanej w 1967 r. m. in. za zezwoleniem Prezydów Powiatowych Rad Narodowych we W. i S. na budowę linii na wymienionych w nich gruntach. Skutkiem przebudowy przeprowadzonej w 1975 r. linia (...) została podzielona na dwie części: pierwsza relacji K. - Ż., która zachowała oznaczenie (...) i druga relacji Ż. - S., którą oznaczono numerem (...). Zatem od 26.06.1975 r. nad nieruchomością stanowiącą obecnie własność powoda istnieje trwałe i widoczne urządzenie elektroenergetyczne, które do chwili obecnej jest eksploatowane, czego świadectwem pozostają wpisy w paszporcie linii, dotyczące wykonywania czynności eksploatacyjnych.

Linia elektroenergetyczna (...) wybudowana została i przekazana do eksploatacji 18.12.1986 r. Od tej też daty owo trwałe i widoczne urządzenie jest do chwili obecnej eksploatowane. Linie średniego napięcia przebiegające nad działką nr (...) oznaczone numerami (...) stanowią mienie tzw. poniemieckie. Z dokumentów posiadanych przez pozwanego odnoszących się do linii średniego napięcia przebiegających nad działką nr (...) wynika, że linia (...) istnieje przynajmniej od 15.11.1968 r., kiedy to w paszporcie odnotowano wykonanie jej obchodu. Od tej daty linia jest eksploatowana, przy czym w roku 1978 przeprowadzono jej remont kapitalny z przeizolowaniem z 10 na 20 kV. Linia (...) istnieje przynajmniej od 11.02.1980 r., kiedy to dokonano jej przeglądu technicznego i jest eksploatowana do chwili obecnej. Linia (...) została poddana w okresie od III kwartału 1980 r. do III kwartału 1982 r. remontowi kapitalnemu. Zatem przynajmniej od 01.09.1980 r. linia ta znajduje się w eksploatacji pozwanego, prowadzonej przez niego do dnia dzisiejszego. Linia (...) została poddana remontom w 1960 r., zatem przynajmniej od 01.01.1961 r. aż do chwili obecnej jest przez pozwanego eksploatowana. Linia (...) wybudowana została zgodnie z zatwierdzonym planem realizacyjnym, na podstawie pozwolenia na budowę z 08.06.1981 r. i za zezwoleniem na wejście na grunty wydanym na podstawie art. 35 ustawy z 12.03.1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. Budowa zakończona

została w roku 1983, co potwierdza data założenia dla tej linii paszportu i sporządzenia jej charakterystyki, określona na 20.06.1983 r.

Powyższe okoliczności wskazują, że od wymienionych wyżej dat poprzednicy prawni pozwanego oraz sam pozwany korzystali z nieruchomości stanowiących przedmiot własności powodów poprzez usytuowaną nad nimi infrastrukturę elektroenergetyczną w sposób odpowiadający służebności przesyłu. Pozwala to na podniesienie zarzutu zasiedzenia tego rodzaju służebności z mocy samego prawa, przy czym treścią tej służebności jest prawo utrzymywania urządzeń linii elektroenergetycznych SN 20 kV nr (...), (...), (...), (...) i (...) nad nieruchomością stanowiącą własność powodów oznaczoną nr 92, prawo do ich eksploatacji, napraw i konserwacji oraz prawo do całodobowego dostępu do tych linii oraz analogicznie prawo utrzymywania urządzeń linii elektroenergetycznych WN 110 kV nr (...) i (...) na działką nr (...) stanowiącą własność powoda, prawo do ich eksploatacji, napraw i konserwacji oraz prawo do całodobowego dostępu do tych linii.

Pozwany podkreślił, że zarówno on, jak i jego poprzednicy korzystali z nieruchomości w zakresie odpowiadającym wskazanej wyżej służebności w dobrej wierze. Przemawia za tym zarówno domniemanie, jak i brak jakichkolwiek roszczeń w tak długim okresie istnienia urządzeń energetycznych, a nadto poniemieckie pochodzenie części tych urządzeń oraz budowa niektórych linii na podstawie decyzji opartych na treści art. 35 ustawy „wywłaszczeniowej”. Oznacza to, że w zależności od daty początkowej biegu okresu zasiedzenia i stosownie do zmieniających się w tym zakresie przepisów zasiedzenie następowało po upływie albo 10, albo 20 lat. I tak w odniesieniu do linii:

- (...) nastąpiło 26.06.1985 r.,
- (...) nastąpiło 18.12.2006 r.,
- (...) nastąpiło 15.11.1978 r.,
- (...) nastąpiło 11.02.2000 r.,
- (...) nastąpiło 001.09.2000 r.,
- (...) nastąpiło 01.01.1971 r.
- (...) nastąpiło 20.06.2003 r.

Pozwany przyjął nadto, że nieruchomości, nad którymi usytuowano urządzenia energetyczne, stanowiły przez cały czas własność prywatną. Powyższe oznacza, że służebność w drodze zasiedzenia nabyło albo przedsiębiorstwo państwowe (lata 1971, 1978 i 1985) albo jednoosobowa spółka Skarbu Państwa (lata 2000 i 2003) albo sam pozwany (rok 2006). Pogląd o możliwości nabycia służebności przez przedsiębiorstwo państwowe wsparty jest orzeczeniami Sądu Najwyższego. Na wypadek nieakceptowania przez Sąd twierdzenia o możliwości nabycia służebności przez przedsiębiorstwo państwowe trzeba uznać, że nabycie służebności nastąpiło do majątku Skarbu Państwa. Tyle tylko, że ostatecznym beneficjentem nabytej przez zasiedzenie służebności będzie i tak pozwany jako następca prawny pod tytułem ogólnym swych poprzedników, albowiem powstał na podstawie art. 492 i 494 ksh w drodze przejęcia jednoosobowej spółki Skarbu Państwa pn. Zakład (...) S.A. Tym samym pozwany jest następcą prawnym co do wszystkich praw i obowiązków posiadanych przez Zakład (...) S.A. Wcześniej, z przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pn. Zakład (...) powstała jednoosobowa spółka Skarbu Państwa pn. Zakład (...) S.A. Podstawą przekształcenia był art. 5 ustawy z 05.02.1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa, zgodnie z którym spółka powstała w wyniku takiego przekształcenia wstępowała we wszystkie prawa i obowiązki uprzednio istniejących, a przekształconych przedsiębiorstw państwowych.

Nie ma wątpliwości, że powołane wyżej przepisy art. 492 i 494 ksh oraz art. 5 ustawy o przekształceniach są przepisami szczególnymi, o których mowa w art. 245¹ kc, skutkującymi przeniesieniem posiadania służebności na kolejne

podmioty. Jeżeli zatem przekształcone w 1993 r. przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) korzystało z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, to korzystanie to z mocy powołanych przepisów i skutkiem opartych na nich przekształceń przeszło najpierw na Zakład (...) S.A., a następnie na pozwanego. Nabyta przez Skarb Państwa służebność została przeniesiona (przeszła) na przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) na podstawie przepisów ustawy z dnia 29.09.1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, zwanej potocznie „uwłaszczeniową”, na mocy których przedsiębiorstwa państwowe uzyskały prawo użytkowania wieczystego nieruchomości będących do tej pory w ich zarządzie, co potwierdzano deklaratoryjną decyzją administracyjną. Tak też było w wypadku Zakładu (...), poprzednika prawnego pozwanego. Wąząc fakt, że częściami składowymi nieruchomości są również prawa z nią związane, należy przyjąć, że skutkiem „uwłaszczenia” Zakładu (...) przeszły nań także służebności zwiększające użyteczność tych nieruchomości, na których został on uwłaszczony, w tym służebność nabyta przez Skarb Państwa na nieruchomościach będących obecnie przedmiotem własności powodów. Powyższe uzasadnia zarzut zasiedzenia służebności.

Pozwany zakwestionował nadto wysokość żądanego przez powodów wynagrodzenia i zasady jego wyliczenia. Podniósł, że należne wynagrodzenie może dotyczyć wyłącznie powierzchni zajętej rzeczywiście przez urządzenia usytuowane na nieruchomości. Wskazał, że przy liniach energetycznych niskich i średnich napięć nie tworzy się żadnych stref ochronnych czy obszarów ograniczonego użytkowania, dodając, że wyliczanie wynagrodzenia na podstawie powierzchni stref pozbawione jest jakichkolwiek podstaw. Ewentualnych stref bezpieczeństwa przy liniach wysokiego napięcia także w żaden sposób nie można utożsamiać z powierzchnią konieczną dla wykonywania służebności, wobec czego i w tym wypadku wyliczanie wynagrodzenia w oparciu o strefy jest bezzasadne. Pozbawione jest podstaw także z tego powodu, że pozwanemu dla wykonywania służebności żadna strefa nie jest potrzebna. Wszelkie wielkości wynikające z ustaleń administracyjnych, planistycznych są adresowane do wszelkich innych niż przedsiębiorstwo energetyczne podmiotów. Pozwany jako przedsiębiorstwo energetyczne wykonuje bowiem obowiązki mieszczące się w zakresie służebności na urządzeniach energetycznych i praktycznie tylko na słupach, a nie w przestrzeni wyznaczonej jakąkolwiek strefą. Wsparcie dla tego poglądu stanowi stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z 13.01.2012 r., I ACA 1331/11. Poza wszystkim pozostaje także życiowe doświadczenie wskazujące, że grunty rolne pod liniami elektroenergetycznymi są wykorzystywane przez właścicieli, poza powierzchnią wokół słupów, bez żadnych przeszkód i ograniczeń. Tego rodzaju pogląd prezentowany jest także w orzecznictwie. Pozwany zakwestionował także przyjętą przez powodów stawkę za metr kwadratowy, uznając ją za całkowicie dowolną i zawyżoną.

W piśmie procesowym z dnia 07.01.2013 r. powodowie podtrzymali swoje stanowisko w całości. Odnosząc się do zarzutów pozwanego wskazali, że są one bezzasadne. Powodowie podnieśli, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego przedsiębiorstwa państwowe nie można uznać w okresie do 01.02.1989 r. za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej (art. 352 kc). Oznacza to, że niedopuszczalne jest zaliczenie posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe wykonywanego przed tą datą do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie przez następcę prawnego tego przedsiębiorstwa. Skutkuje to tym, że okres do dnia 01.02.1989 r. nie może być uwzględniany przy ewentualnym liczeniu okresu zasiadywania służebności przez przedsiębiorstwa energetyczne. Nie można więc przyjąć, że przedsiębiorstwa energetyczne władają nieruchomością w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu. Do dnia 01.02.1989 r. przedsiębiorstwa państwowe sprawowały zarząd mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa co było w istocie dzierżeniem w rozumieniu art. 338 kc. Natomiast dla zasiedzenia służebności potrzebne jest, by ten kto dąży do zasiedzenia był posiadaczem, a nie dzierżycielem. Jest to obecnie dominująca interpretacja przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przepis art. 128 kc - obowiązujący do chwili wejścia w życie ustawy z 31.01.1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11), tj. do dnia 31.01.1989 r., przewidywał, że własność państwowa przysługuje niepodzielnie państwu, a państwowe osoby prawne, w granicach swej zdolności prawnej, wykonują w imieniu własnym względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej. Przedsiębiorstwa państwowe wykonywały zatem zarząd mieniem państwowym. Taka wykładnia art. 128 kc była i jest przyjmowana w doktrynie oraz orzecznictwie. Zasada jedności własności państwowej, statuowana art. 128 kc oznaczała, że

przedmiotem praw był Skarb Państwa. W związku z powyższym należy uznać, iż ewentualny okres potrzebny do zasiedzenia służebności należy w tej sprawie liczyć dopiero od daty 01.02.1989 r.

W dalszej kolejności powodowie poddali w wątpliwość istnienie dobrej wiary po stronie

pozwanego. Wskazali, że ani oni sami ani też ich poprzednicy prawni nie zawierali żadnych umów dotyczących korzystania przez zakład energetyczny z nieruchomości, na których zostały posadowione linie energetyczne. Również przy budowie linii, które zostały posadowione na nieruchomości na podstawie art. 35 ustawy „wywłaszczeniowej”, nie była brana w ogóle pod uwagę zgoda właściciela nieruchomości, co oznacza, iż w praktyce nie mógł on w jakikolwiek sposób sprzeciwić się posadowieniu na jego nieruchomości linii energetycznej. Czym innym jest wyrażenie zgody przez organ administracji na budowę linii energetycznej, a czym innym późniejsze korzystanie z istniejącej linii przez przedsiębiorstwo przesyłowe. Decyzja o zajęciu nieruchomości nie kreowała bowiem trwałego tytułu prawnego do dysponowania nieruchomością, a ponadto ustawa „wywłaszczeniowa” z 1958 r. nie odpowiadała współczesnym standardom ochrony prawa własności, gdyż zajęcie nieruchomości nie było zależne od zgody właściciela, czy choćby warunku przeprowadzenia negocjacji z właścicielem. Powodowie nie zgodzili się ze stanowiskiem pozwanego, iż za dobrą wiarą po jego stronie przemawia fakt, iż poprzednicy prawni powodów przez długi okres istnienia infrastruktury energetycznej nie występowali z żadnymi roszczeniami w stosunku do pozwanego.

Ponadto, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury, korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej, tj. posiadanie służebności zdefiniowane w art. 352 § 1 kc, na podstawie oświadczenia złożonego bez formy aktu notarialnego jest posiadaniem tej służebności w złej wierze, w związku z powyższym posiadanie służebności bez złożenia jakiegokolwiek oświadczenia woli tym bardziej winno być traktowane jako posiadanie w złej wierze. Stanowisko to podziela także doktryna. Dobra wiara polega bowiem na błędnym, ale jednak usprawiedliwionym przekonaniu, że danej osobie przysługuje właśnie to prawo, które jest przez nią wykonywane. Jeśli pozwany twierdzi, że wykonywane przez niego prawo to służebność, to mógł pozostawać w dobrej wierze tylko w sytuacji, gdy miał usprawiedliwione podstawy do przypuszczenia, że taka służebność istnieje.

Powodowie podnieśli też, że analiza załączonych przez pozwanego kserokopii zezwoleń, protokołów i decyzji wskazuje, iż w rzeczywistości pozwany nie dysponował w zakresie dotyczącym nieruchomości należących do powodów ani jedną decyzją wydaną na podstawie ustawy „wywłaszczeniowej” z 1958 r. Wprawdzie pozwany przedłożył zezwolenia Prezydium Powiatowej (Miejskiej) Rady Narodowej w S., których podstawą prawną był art. 35 ustawy z dnia 12.03.1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, jednakże trudno przyznać im jakąkolwiek moc dowodową w tej sprawie. Żadne z tych zezwoleń nie dotyczy bowiem nieruchomości należących do powodów. Nadto, tylko jedno zezwolenie, opatrzone datą 27.01.1986 r. ma walor prawidłowo sporządzonego dokumentu urzędowego. Pozostałe zezwolenia bądź nie są w ogóle podpisane (zezwolenie z dnia 12.04.1986 r.), bądź brak jest w nich treści zezwolenia, nie są one opatrzone datą i miejscem sporządzenia, brakuje w nich podpisu. Jedyne dokumenty, jakie dotyczą ewentualnie nieruchomości należących do powodów, to decyzja Urzędu Wojewódzkiego z dnia 05.03.1985 r. (dot. linii S- 207 znajdującej się na działce nr (...)) oraz decyzja Wojewódzkiego Biura z dnia 31.07.1981 r. (dot. linii (...) znajdującej się na działce nr (...)). Niemniej jednak są to decyzje wydane na podstawie przepisów prawa budowlanego, udzielające zezwolenia na budowę, a nie ustawy „wywłaszczeniowej” z 1958 r. zezwalającej na posadowienie infrastruktury energetycznej na cudzym gruncie. Pozostałe decyzje nie dotyczą w ogóle tych nieruchomości, jak np. decyzja Wojewódzkiego Zarządu z dnia 06.09.1977 r., która udziela pozwolenia na budowę napowietrznych linii energetycznych li tylko na terenach wsi W.. Trudno zatem uznać, aby pozwany znajdował się w dobrej wierze. Miał on pełną świadomość, iż nie dysponuje żadnym tytułem prawnym upoważniającym do wejścia na nieruchomości powodów, posadowienia na nich słupów i linii energetycznych, a także do późniejszego korzystania z nich. Skoro ani pozwany ani jego poprzednik prawny nie zawarli z powodami umowy cywilnoprawnej dotyczącej korzystania z należących do nich nieruchomości, to należy uznać, iż znajdował się on w złej wierze, a zatem ewentualny okres potrzebny do zasiedzenia służebności przesyłu wynosić powinien 30 lat, co powoduje, iż do zasiedzenia dojdzie dopiero w 2019 r.

Powodowie zakwestionowali też słuszność argumentów pozwanego w zakresie wysokości żadanego wynagrodzenia i zasady jego wyliczenia zarzucając, że pozwany gubi z pola widzenia fakt, iż wystąpili nie z roszczeniem odszkodowawczym, a z powództwem o zapłatę z tytułu bezumownego korzystania z zajętego przez nich gruntu należącego do powodów. Na gruncie przepisów prawa cywilnego występują pojęcia „wynagrodzenia” i „odszkodowania”, które nie są synonimami. Pojęcie wynagrodzenia jest pojęciem szerszym od odszkodowania. Jednakże w razie powstania szkody fakt ten musi być uwzględniony przy określeniu wysokości i rodzaju należnego wynagrodzenia. Wynagrodzenie należy się bowiem już za samo bezumowne korzystanie z cudzej nieruchomości, chociażby nie wynikła stąd żadna szkoda dla właściciela nieruchomości.

Odnosząc się do argumentu dotyczącego powierzchni rzeczywiście zajętej przez urządzenia przesyłowe powodowie zaznaczyli, że zgodnie z art. 143 kc w granicach określonych przez społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa własność gruntu rozciąga się na przestrzeń nad i pod jego powierzchnią. W kontekście przytoczonych przepisów właściciel nieruchomości jest uprawniony do wyłącznego władania nieruchomością pojmowaną jako trójwymiarowa przestrzeń, której granice „na gruncie” są zwykle jawnie określone natomiast granice pionowe (nad i pod powierzchnią gruntu) zależą od „społeczno-gospodarczego” przeznaczenia prawa. Zatem przy ustalaniu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów należy wziąć pod uwagę także obszar zajmowany przez linie biegnące nad gruntem, a nie tylko obszar znajdujący się pod słupami energetycznymi. Nie budzi też wątpliwości, że podstawą ustalenia wynagrodzenia za korzystanie z cudzej nieruchomości powinna być kwota, jaką posiadacz (także posiadacz służebności) musiałby zapłacić właścicielowi, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie. Podstawą obliczenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, są pożytki cywilne, jakie z tej nieruchomości można było uzyskać, zawierając umowę najmu czy dzierżawy nieruchomości będącej w takim stanie, w jakim była w okresie, za jaki żąda się wynagrodzenia.

Odnosnie kwestionowania przez pozwanego przyjętej przez powodów stawki powodowie podnieśli, że działka nr (...) w planie zagospodarowania przestrzennego znajduje się w strefie zabudowy przemysłowej, jednakże przez fakt znajdowania się na niej infrastruktury energetycznej straciła ona swoje społeczno- gospodarcze przeznaczenie i z tego też względu jest działką rolną bez możliwości zabudowy obiektami przemysłowymi. Gdyby nie instalacja energetyczna, działka mogłaby być wykorzystywana w celu zabudowy przemysłowej, tak jak pozostałe działki znajdujące się w jej sąsiedztwie. Z kolei działka nr (...) jest działką znajdującą się w planie zagospodarowania przestrzennego w strefie zabudowy mieszkaniowej i w każdej chwili może zostać na wniosek powodów przekształcona na działki budowlane, co też zostało już uczynione przez właścicieli sąsiednich działek, których działki również były działkami rolnymi, jednakże znajdującymi się w strefie zabudowy mieszkaniowej. Z tego też względu, przy ustaleniu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodowie przyjęli wskazaną stawkę za metr kwadratowy, która w świetle przytoczonych okoliczności jest w ich ocenie w pełni uzasadniona.

Sąd ustalił w sprawie następujący stan faktyczny.

Powodowie B. T. i L. T. są właścicielami, na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej, nieruchomości gruntowej o powierzchni 1,24 ha, położonej w miejscowości P., gmina S., oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w Strzelinie prowadzi księgę wieczystą nr (...).

/ dowód: wypis z rejestru gruntów – k. 10; odpis z KW nr (...) – k. 11-13 /

Powód L. T. jest właścicielem nieruchomości gruntowej o powierzchni 2,58 ha, położonej w miejscowości S., gmina S., oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w Strzelinie prowadzi księgę wieczystą nr (...).

/ dowód: wypis z rejestru gruntów – k. 4; odpis KW nr (...) – k. 5-9 /

Działka nr (...) o powierzchni 1,24 ha stanowi grunt rolny niezabudowany, użytkowany rolniczo. Działka ma kształt zbliżony do prostokąta. Dojazd do tej działki jest możliwy z drogi gruntowej, na krótkim odcinku utwardzonej, biegnącej po południowej stronie działki.

Przez teren działki nr (...) przebiegają następujące linie napowietrzne średniego napięcia (20 kV):

- (...) (odcinek o długości 63,87 m),
- (...) (odcinek o długości 66,19 m),
- (...) (odcinek o długości 68,45 m),
- (...) (odcinek o długości 69,05 m),
- (...) (odcinek o długości 69,88 m),
- (...) (odcinek o długości 70,49 m wraz z trójżerdziowym słupem odporowo-naróżnym zlokalizowanym przy granicy działki),

oraz jednotorowa linia wysokiego napięcia (110 kV):

- (...) (odcinek o długości 57,35 m).

Działka nr (...) jest objęta ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Przeznaczona jest pod tereny rolne(...)drogi dojazdowe (...) i tereny przemysłowe (...). W związku z tym na terenie działki nr (...) realizacja zabudowy jest niedopuszczalna.

Na działce nr (...):

1. - długość napowietrznej linii WN (...) wynosi 57,35 m,
 - odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m;
2. - długość napowietrznej linii(...)wynosi 63,87 m,
 - odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m,
 - odległości pomiędzy skrajnymi zewnętrznymi przewodami od linii (...) do linii (...) wynoszą: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m;
3. - długość napowietrznej linii SN (...) wynosi 66,19 m,
 - odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m,
 - odległości pomiędzy skrajnymi zewnętrznymi przewodami od linii (...) do linii (...) wynoszą: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m;
4. - długość napowietrznej linii SN (...) wynosi 68,45 m,
 - odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m,
 - odległości pomiędzy skrajnymi zewnętrznymi przewodami od linii (...) do linii (...) wynoszą: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m;
5. - długość napowietrznej linii SN (...) wynosi 69,05 m,
 - odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m,
 - odległości pomiędzy skrajnymi zewnętrznymi przewodami od linii (...) do linii (...) wynoszą: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m;

6. - długość napowietrznej linii SN (...) wynosi 69,88 m,

- odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m,

- odległości pomiędzy skrajnymi zewnętrznymi przewodami od linii (...) do linii (...) wynoszą: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m;

7. - długość napowietrznej linii SN (...) wynosi 70,49 m,

- odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, od strony działki nr (...) m.

Droga dojazdowa do słupa posadowionego na działce nr (...) w P. przebiega od drogi gminnej nr (...) wzdłuż granicy z działką nr (...) i posiada szerokość 3,50 m. Powierzchnia tej drogi prowadzącej do potrójnego słupa wynosi: szerokość 3,50 m x długość 205,00 m = 717,50 m². Od tej powierzchni należy odjąć powierzchnię wokół słupa. Przy przyjęciu powierzchni wokół słupa o wymiarach 22 m² (tzn. 1 metr z każdej strony słupa) powierzchnia drogi dojazdowej wynosi 695,50 m². Przy przyjęciu powierzchni wokół słupa o wymiarach 13 m² (tzn. 0,5 metra z każdej strony słupa) powierzchnia drogi dojazdowej wynosi 704,50 m².

Pasy przebiegające pod napowietrznymi liniami nad działką nr (...) w P. mają następujące powierzchnie:

1. pod linią (...) – 207: 278 m²,

2. pod linią (...): 230 m²,

3. pod linią (...): 185 m²,

4. pod linią (...): 106 m²,

5. pod linią (...): 187 m²,

6. pod linią (...): 193 m²,

7. pod linią (...): 240 m².

Działka nr (...) o powierzchni 2,58 ha, położona na skraju wsi przy drodze asfaltowej do B. i Z., stanowi grunt rolny niezabudowany, użytkowany rolniczo. Działka ma kształt zbliżony do prostokąta. Dojazd do tej działki jest możliwy z drogi asfaltowej biegnącej po południowej stronie działki.

Przez teren działki nr (...), na odcinku o długości 184,48 m, przebiega jednotorowa linia napowietrzna wysokiego napięcia (110 kV), oznaczona symbolem (...) relacji Ż. - S.. Linia ta w najbliższym czasie zostanie przebudowana, przy czym ani jej trasa ani lokalizacja słupa, którego część znajduje się na działce nr (...), nie zostanie zmieniona, o czym świadczy mapa przebiegu fragmentu tej linii znajdująca się w aktach sprawy.

Na działce nr (...) posadowiony jest fragment stalowego, kratowego słupa odporowo-naroznego serii(...) wspomnianej linii (aktualnie słup nr (...))który zostanie wymieniony na słup nr(...)).

Działka nr (...) jest objęta ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (uchwała Rady Miejskiej S. nr (...)r. z dnia 18.12.2004 r.). Działka ta przeznaczona jest pod tereny użytków rolnych (...) i drogi i ulice (D). W związku z tym na terenie działki nr (...) realizacja zabudowy jest niedopuszczalna.

Na działce nr (...):

1. - długość napowietrznej linii (...) wynosi 184,48 m,

- odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi: od strony działki nr (...) m, przy granicy z drogą nr (...) m, na wysokości słupa odległość pomiędzy skrajnymi przewodami wynosi 5,37 m, odległość od skrajnego przewodu nad działką nr (...) do granicy z działką nr (...) wynosi na wysokości słupa - 2,59 m, przy drodze nr (...) m;

2. - powierzchnia zajęta pod słup (stalowy czteroramienny) linii elektroenergetycznej

położony na działkach nr (...) w S. wynosi: 53 m² (przy powiększeniu o 1 m z każdej strony) bądź 39 m² (przy powiększeniu o 0,5 m z każdej strony; natomiast powierzchnia zajęta pod część słupa posadowionego tylko na działce nr (...) wynosi 27 m² (przy powiększeniu o 1 metr z każdej strony) bądź 20 m² (przy powiększeniu o 0,5 m z każdej strony);

2. - powierzchnia pasa pod linią (...) przebiegającą tylko nad działką nr (...) wynosi 892 m².

Na skutek obecności na wskazanych nieruchomościach słupów linii napowietrznych (1 słup trójżerdziowy linii średniego napięcia na działce nr (...) i fragment słupa nr (...) linii napowietrznej 110 kV na działce nr (...)) całkowicie wyłączony z zagospodarowania (użytkowania) jest teren zajęty pod wspomniane konstrukcje wsporcze.

Powierzchnia terenu pod słupami wyłączona z użytkowania wynosi:

- 22,0 m² w przypadku trójżerdziowego słupa linii średniego napięcia zlokalizowanego na działce nr (...),

- 27,0 m² w przypadku stalowego, kratowego słupa nr (...) linii wysokiego napięcia zlokalizowanego na działce nr (...).

Na działce nr (...) nie występuje jakiegokolwiek niekorzystne oddziaływanie pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez przebiegające przez nią linie napowietrzne średniego napięcia. Również w przypadku linii napowietrznych wysokiego napięcia (110 kV) nie należy się liczyć z niekorzystnym ich oddziaływaniem, gdyż przebiegają one nad terenami, na których realizacja zabudowy mieszkaniowej jest niedopuszczalna, a dopuszczalne wartości natężenia pola elektrycznego (10 kV/m) i magnetycznego (60 A/m) na tego rodzaju terenach nie są przekroczone.

Nieco innym rodzajem ograniczenia w wykorzystaniu nieruchomości jest kwestia zapewnienia dostępu do linii napowietrznych ich właścicielowi, przede wszystkim w celu przeprowadzenia zabiegów konserwacyjno-remontowych lub usunięcia awarii. Żadne obowiązujące przepisy prawa nie ustalają częstotliwości konkretnych zabiegów eksploatacyjnych dotyczących linii napowietrznych. Właściciele infrastruktury elektroenergetycznej posługują się w tym względzie indywidualnie opracowywanymi instrukcjami eksploatacji, które nakazują m.in. przeprowadzanie okresowych przeglądów tych obiektów, czy - w uzasadnionych przypadkach - remontów. Zazwyczaj przeglądy takie odbywają się corocznie (w formie obchodów normalnych lub inspekcyjnych), a wspomniana instrukcja eksploatacji nakazuje, by oględzin linii napowietrznych średniego napięcia dokonywać nie rzadziej niż raz na 5 lat, a linii wysokiego napięcia raz na rok.

W wielu przypadkach czynności takiej można dokonać bez ingerencji w nieruchomość, nad którą przebiega linia (np. linia przebiegająca blisko drogi). Jest to oczywiste, jeśli uwzględnić fakt, że zasadniczą częścią takiego przeglądu są oględziny - przede wszystkim konstrukcji wsporczej, a także izolatorów zamontowanych na słupach - dokonywane w czasie obchodu linii, które przeprowadzić można nawet ze znacznej odległości posługując się lornetką.

Taka właśnie sytuacja ma miejsce w przypadku analizowanych linii napowietrznych. Zarówno słup linii średniego napięcia (na działce nr (...)), jak i wysokiego napięcia (na działce nr (...)) zlokalizowane są przy granicy każdej z działek i ich oględziny można przeprowadzić z przebiegających nieopodal dróg dojazdowych.

Wejście na działki strony powodowej jest natomiast niezbędne wtedy, gdy konieczne staje się usunięcie awarii linii. Konieczne jest przede wszystkim dojście do słupa linii, gdyż jedną z najczęściej usuwanych awarii jest wymiana

izolatorów zamontowanych u jego szczytu. Również zdarzające się wyjątkowo sporadycznie awarie słupa (nadmierne pochylenie, wywrócenie) wymagają zapewnienia dojścia do uszkodzonej konstrukcji wsporczej. Chociaż w celu dojścia monterów do słupa (np. w celu wymiany uszkodzonego izolatora) posadowionego na działce nr (...), wystarczający jest pas terenu o niewielkiej szerokości (za wystarczający uznać należy pas terenu o szerokości 1 m), to w przypadku konieczności gruntownej naprawy słupa lub jego wymiany konieczne staje się wyznaczenie pasa terenu o szerokości 3,5 m, niezbędnego do dojazdu do słupa samochodu specjalistycznego (dźwig samochodowy, małogabarytowa koparka). Mając do dyspozycji określony obszar terenu objęty służebnością przesyłu, w analizowanym przypadku drogę dojazdową o szerokości 3,5 m, właściciel linii jest zobowiązany do dostosowania technologii wymiany konstrukcji wsporczych do możliwości dojazdowych.

Powyższe rozważania dotyczące możliwości dojazdu do słupa mają wyłącznie znaczenie w przypadku ewentualnego ustanawiania służebności przesyłu na działce nr (...), natomiast w okresie, za który powodowie domagają się wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, nie miała miejsce wymiana wspomnianego wyżej słupa, a zatem nie było też konieczności korzystania z jakiegokolwiek drogi dojazdowej.

W przypadku konieczności usunięcia awarii linii 110 kV sytuacja jest nieco inna. Wymiana izolatora, czy innego elementu słupa (np. mostka) linii wysokiego napięcia (110 kV) wymaga zapewnienia dojazdu specjalistycznych samochodów z drogi dojazdowej pod słup (aktualnie słup nr 115 linii 110 kV). Pas terenu wyznaczony do tego celu będzie zawierał się w pasie terenu niezbędnym do przeprowadzenia innych zabiegów eksploatacyjnych na linii 110 kV (wymiana przewodów).

Obszar wyznaczony wokół interesujących słupów (słup trójżerdziowy linii średniego napięcia oraz słup kratowy linii wysokiego napięcia) całkowicie wyłączony z użytkowania wraz z oszacowanym pasem dojazdowym do słupa linii średniego napięcia posadowionego na działce nr (...), zapewnia możliwość wykonania wszystkich czynności eksploatacyjnych przy analizowanej linii (np. oględziny), a przede wszystkim przy konstrukcjach wsporczych (np. wymiana izolatorów, malowanie, uzupełnianie kątowników, wykonanie pomiaru rezystancji uziemienia oraz napięć dotykowych).

Awaria słupa linii napowietrznej (złamanie, przewrócenie) podobnie jak np. zerwanie przewodu jest zdarzeniem losowym i w jakimś sensie nadzwyczajnym, spowodowanym najczęściej przyczynami zewnętrznymi (np. w przypadku linii napowietrznych - niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi). W takich sytuacjach właściciel infrastruktury elektroenergetycznej może dokonać usunięcia tego rodzaju awarii w oparciu o przepisy odrębne.

Znacznie rzadszym przypadkiem awarii linii jest urwanie przewodu. Do wymiany przewodu linii napowietrznej średniego napięcia wystarczający jest pas terenu o szerokości 1 m (konieczny do przejścia monterów od jednego słupa do drugiego), wzdłuż którego monter będzie mógł przejść, by rozciągnąć linkę wstępną, służącą do przeciągnięcia zasadniczego przewodu roboczego pomiędzy słupami. Uwzględniając długości odcinków linii średniego napięcia, które przebiegają przez działkę nr (...), powierzchnia terenu niezbędna do wykonania tej czynności wynosi:

- 63,88 m² w przypadku linii (...),
- 66,19 m² w przypadku linii (...),
- 68,45 m² w przypadku linii (...),
- 69,05 m² w przypadku linii (...),
- 69,88 m² w przypadku linii (...),
- 70,49 m² w przypadku linii (...).

Nieco inaczej wygląda problem wymiany przewodów linii wysokiego napięcia. Technologia ta wymaga zapewnienia możliwości przejazdu samochodu specjalistycznego (np. dźwig samochodowy) wzdłuż przewodów linii. W takiej sytuacji szerokość tego swobodnego „pasa dojazdowego” powinna być równa rozpiętości przewodów linii.

W przypadku odcinka linii napowietrznej (...) o długości 57,35 m przebiegającej przez działkę nr (...) szerokość pasa terenu niezbędnego do wymiany jej przewodów powinna wynosić: 5,10 m, a jego powierzchnia - ok. 293 m², przy czym pas ten może także posłużyć do przeprowadzenia oględzin linii.

Uwzględniając długości odcinków linii (po przekątnej działki nr (...) i wzdłuż jej przebiegu przy granicy z działką (...)), a także rozpiętość skrajnych przewodów należy przyjąć, że szerokość pasa terenu niezbędnego do wymiany jej przewodów powinna wynosić:

- 5,96 m na odcinku linii o długości 145,43 m przebiegającym po przekątnej działki nr (...),

- 5,64 m na odcinku linii o długości 39,05 m przebiegającym równolegle do działki nr (...), przy czym jedynie część tego pasa jest położona na działce nr (...) (pozostała część na działce nr (...)).

Powierzchnia pasa terenu niezbędnego do wymiany przewodów linii (...) wynosi zatem:

$$S = 145,43 \text{ m} \times 5,96 \text{ m} + 0,5 \times 39,05 \text{ m} (2,59 \text{ m} + 1,77 \text{ m}) = 866,8 \text{ m}^2 + 85,1 \text{ m}^2 = 951,9 \text{ m}^2.$$

Również i w tym przypadku pas terenu o wyznaczonej wyżej szerokości może także posłużyć do przeprowadzenia oględzin linii (...).

Nie istnieją żadne przepisy określające w jakikolwiek sposób obszar wokół linii napowietrznej konieczny do prawidłowej eksploatacji tego rodzaju obiektów, w tym usuwania ich awarii. Wydaje się to oczywiste, jeśli uwzględnić, że tego rodzaju ingerencja w nieruchomości będzie z pewnością sporadyczna i dotyczyć może wyłącznie sytuacji awaryjnych, stąd trudno jest mówić o częstotliwości prowadzenia tego rodzaju zabiegów eksploatacyjnych.

Powyższe rozważania dotyczące możliwości wymiany przewodów linii napowietrznych mogą mieć jakiegokolwiek znaczenie wyłącznie w przypadku ewentualnego ustanawiania służebności przesyłu na działkach nr (...), natomiast w okresie, za który powodowie domagają się wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, nie miała miejsce wymiana przewodów żadnej z linii napowietrznych.

By właściwie korzystać (eksploatować) z urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomościach strony powodowej, w każdym miejscu zbliżenia zadrzewień (koron drzew) do nieziemionych przewodów linii powinna być utrzymana odległość, co najmniej:

- dla linii średniego napięcia (20 kV) - $l_{\min} = 2,63 \text{ m}$,

- dla linii wysokiego napięcia (110 kV) - $l_{\min} = 3,23 \text{ m}$.

Oznacza to, że szerokość obszaru pod każdą z linii napowietrznych średniego napięcia, w którym powinien obowiązywać zakaz wykonywania wysokich nasadzeń powinna wynosić:

- 8,97 m w przypadku linii (...),

- 8,46 m w przypadku linii (...),

- 7,36 m w przypadku linii (...),

- 8,26 m w przypadku linii (...),

- 8,0 m w przypadku linii (...),

- 9,37 m² w przypadku linii (...).

W przypadku linii napowietrznych wysokiego napięcia (110 kV) szerokość obszaru, w którym powinien obowiązywać zakaz wykonywania wysokich nasadzeń będzie wynosić:

- 11,56 m w przypadku linii (...) przebiegającej przez działkę nr (...),

- 12,42 m w przypadku linii (...) przebiegającej przez działkę nr (...).

Powierzchnia terenu pod każdą z linii napowietrznych średniego napięcia, wyznaczona na działkach nr (...), na którym powinien obowiązywać zakaz wykonywania wysokich nasadzeń wynosi:

- 572,9 m² w przypadku linii (...),

- 560,0 m² w przypadku linii (...),

- 503,8 m² w przypadku linii (...),

- 570,4 m² w przypadku linii (...),

- 559,0 m² w przypadku linii (...),

- 660,5 m² w przypadku linii (...).

Natomiast w przypadku linii napowietrznych wysokiego napięcia (110 kV) powierzchnia ta wynosi:

- 663,0 m² w przypadku linii (...) przebiegającej przez działkę nr (...),

- 2017,5 m² w przypadku linii (...) przebiegającej przez działkę nr (...).

Wydaje się nieuzasadnione analizowanie możliwości nadmiernego zbliżenia koron drzew do przewodów linii wzdłuż całego przebiegu linii średniego i wysokiego napięcia (np. w celu ustanawiania służebności przesyłu). Trudno bowiem wyobrazić sobie, by nowe nasadzenia wykonane w pobliżu linii, które funkcjonują już wiele lat, w przewidywalnym okresie ich eksploatacji, osiągnęły taką wysokość, by korony drzew zbliżyły się do przewodów linii napowietrznych na odległość mniejszą niż dopuszczalna, wymieniona wyżej dla linii średniego i wysokiego napięcia.

/ dowód: opinia biegłego sądowego z zakresu geodezji T. M. z dnia 11.03.2015 r.

wraz z opinią uzupełniającą z dnia 17.09.2015 r. – k. 383-386, 459; opinia biegłego

sądowego z zakresu elektroenergetyki M. S. z dnia 23.04.2014 r. wraz z

opiniami uzupełniającymi z dnia 05.09.2014 r. oraz z dnia 05.05.2015 r. – k. 321-333,

366-369, 419-428 /

Uchwałą nr (...) Rady Miejskiej S. z dnia 18.12.2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości S., gmina S., dla linii energetycznej wysokiego napięcia 110kV wyznaczono obszar ograniczonego użytkowania o szerokości 30 m (po 15 m od osi linii), a dla linii energetycznej średniego napięcia 20kV wyznaczono obszar ograniczonego użytkowania o szerokości 15 m (po 7,5 metra od osi linii).

/ dowód: uchwała nr (...) z dnia 18.12.2003 r. – k. 278-289 /

W dniu 27.01.1966 r. Prezydium Powiatowej (Miejskiej) Rady Narodowej w S., na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12.03.1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, wydało Zakładowi (...) we W. zezwolenie na budowę napowietrznej linii 110 kV na trasie W.-S., na nieruchomości położonej na terenie GRN B., B., Z. i S., stanowiącej własność indywidualną, PGR-ów, PFZ, Zarządu Dróg Lokalnych, Prezydium PRN i Prezydiów GRN. W zezwoleniu tym wskazano, że osobom upoważnionym przez Zakład (...) przysługuje prawo dostępu do tych przewodów i urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją na czas nieograniczony oraz prawo wejścia na pole w celu wkopywania słupów, zakładania linii i wykonywania wszystkich prac z tym związanych.

/ dowód: zezwolenie z dnia 27.01.1966 r. – k. 47 /

W dniu 12.04.1966 r. Prezydium Powiatowej (Miejskiej) Rady Narodowej w S., na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12.03.1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, wydało Zakładowi (...) we W. zezwolenie na przebudowę napowietrznej linii energetycznej na gruntach położonych we wsiach GRN: T., W., stanowiącej własność indywidualną.

/ dowód: zezwolenie z dnia 12.04.1966 r. – k. 48-51 /

W dniu 29.05.1967 r. sporządzono protokół z odbioru końcowego i przekazania do eksploatacji linii napowietrznej 110kV K. – S.(...), w którym stwierdzono m.in., że prace związane z budową tej linii trwały w okresie od 13.10.1966 r. do 29.05.1967 r. Okres eksploatacji wstępnej i okres gwarancyjny ustalono od 29.05.1967 r. do 29.05.1968 r.

/ dowód: protokół z dnia 29.05.1967 r. – k. 43-44 /

W 1975 r. linia elektroenergetyczna (...) została przebudowana, w efekcie czego wydzielono dwie linie: (...) relacji S.-Ż. oraz (...) relacji Ż. - S.. W dniu 26.06.1975 r. linia (...) została przekazana do eksploatacji Zakładowi (...) we W.. Od tego czasu linia ta poddawana jest okresowym czynnościom eksploatacyjnym przez pozwanego.

/ dowód: protokół z dnia 26.06.1975 r. – k. 45-46; paszport ogólny linii elektroenergetycznej nr S-174 – k. 52-55 /

Decyzją z dnia 05.03.1985 r. Urząd Wojewódzki w W. udzielił Zakładowi (...) we W. pozwolenia na budowę inwestycji obejmującej linię elektroenergetyczną 110 kV z urządzeniami towarzyszącymi w granicach województwa wałbrzyskiego na trasie S.-Z..

/ dowód: decyzja z dnia 05.03.1985 r. – k. 56-57 /

Wybudowana w oparciu o powyższą decyzję linia elektroenergetyczna 110 kV S.-Z. otrzymała oznaczenie (...) i została oddana do eksploatacji Zakładowi (...) w dniu 18.12.1986 r. Od tego czasu linia ta poddawana jest okresowym czynnościom eksploatacyjnym przez pozwanego.

/ dowód: protokół z dnia 18.12.1986 r. – k. 58-61; paszport ogólny linii elektroenergetycznej nr S-207 – k. 62-63 /

Linia elektroenergetyczna (...) relacji (...) była eksploatowana przez Zakład (...) począwszy od 15.11.1968 r. Od tego czasu jest poddawana okresowym czynnościom eksploatacyjnym przez pozwanego. W 1978 r. na podstawie decyzji nr (...) Wojewódzkiego Zarządu Rozbudowy Miast i Gmin Wiejskich we W. z dnia 06.09.1977 r. linia ta przeszła kapitalny remont z przeizolowaniem z 10 na 20 kV.

/ dowód: paszport ogólny linii elektroenergetycznej (...) – k. 64-66; decyzja nr (...) z dnia 06.09.1977 r. – k. 66; plan realizacyjny – k. 67-68 /

Linia elektroenergetyczna (...) relacji S.-K. była eksploatowana przez Zakład (...) począwszy od 11.02.1980 r. Od tego czasu linia ta

poddawana jest okresowym czynnościom eksploatacyjnym przez pozwanego.

/ dowód: paszport ogólny linii elektroenergetycznej (...) – k. 69-71 /

Linia elektroenergetyczna (...) relacji (...)w okresie III kwartał 1980 r. – III kwartał 1982 r. została poddana kapitalnemu remontowi przez ZWSE. Od tego czasu linia ta poddawana jest okresowym czynnościom eksploatacyjnym przez pozwanego.

/ dowód: paszport ogólny linii elektroenergetycznej (...) – k. 72-74 /

Linia elektroenergetyczna (...) relacji S.-K. została poddana remontowi w 1960 r. i od tego czasu jest eksploatowana przez pozwanego.

/ dowód: paszport ogólny linii elektroenergetycznej (...) – k. 75-77 /

Linia elektroenergetyczna (...) relacji S.-B. została poddana przebudowie z przeizolowaniem z 10 na 20 kV w okresie od czerwca 1982 r. do września 1983 r. na podstawie projektu technicznego z maja 1981 r. Od tego czasu jest eksploatowana przez pozwanego.

/ dowód: paszport ogólny linii elektroenergetycznej (...) – k. 118-119; projekt techniczny – k.

120-132 /

Linia elektroenergetyczna (...) relacji (...)została wybudowana w 1983 r. na podstawie decyzji Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego we W. nr (...)z dnia 08.06.1981 r. zatwierdzającej plan realizacyjny Zakładu (...) oraz nr (...)z dnia 31.07.1981 r. udzielającej Zakładowi (...) pozwolenia na budowę tej linii, jak również na podstawie decyzji Urzędu Miasta i Gminy S. z sierpnia 1981 r. udzielającej Zakładowi (...) zezwolenia na wejście na grunty wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12.05.1959 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. W dniu 20.06.1983 r. dla linii tej założono paszport ogólny i od tego czasu jest ona eksploatowana przez pozwanego.

/ dowód: decyzja nr (...) z dnia 08.06.1981 r. – k. 78; decyzja nr (...) z dnia 31.07.1981 r. –

k. 79; decyzja z sierpnia 1981 r. – k. 80; paszport ogólny linii elektroenergetycznej (...)

– k. 81-82 /

Kolejnymi decyzjami z dnia 22.02.1994 r. nr (...) (...) i nr (...) (...) Wojewoda (...) stwierdził nieodpłatne nabycie z mocy prawa z dniem 05.12.1990 r. przez Zakład (...) prawa użytkowania wieczystego na okres 99 lat gruntów zabudowanych, stanowiących własność Skarbu Państwa, położonych we W. przy pl. (...), działka nr (...) o powierzchni 1320 m² oraz przy ul. (...), działka nr (...) o powierzchni 10 340 m² wraz z prawem własności budynków i innych urządzeń znajdujących się na tych gruntach.

/ dowód: decyzje z dnia 22.02.1994 r. – k. 106-111 /

Z dniem 12.07.1993 r. przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) we W. zostało przekształcone w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod firmą Zakład (...) S.A. we W..

Na skutek przeniesienia w dniu 14.04.2004 r. całych majątków spółek: Zakład (...) Spółka Akcyjna, Zakład (...) Spółka Akcyjna, Zakład (...) Spółka Akcyjna, Zakład (...) Spółka Akcyjna na spółkę Zakład (...) Spółka Akcyjna doszło do powstania spółki (...) Spółka Akcyjna.

Następnie spółka ta zmieniła firmę na (...) Spółka Akcyjna, później zaś na (...) Spółka Akcyjna.

W wyniku dalszych przekształceń obecnie spółka działa pod firmą (...) Spółka Akcyjna w K..

/ dowód: odpis z KRS pozwanego – k. 38-42; postanowienie SR dla Wrocławia-Fabrycznej z dnia

29.07.1993 r. – k. 83; postanowienie SR dla Wrocławia-Fabrycznej z dnia 17.06.2004 r.

– k. 84-86; postanowienie SR dla Wrocławia-Fabrycznej z dnia 20.03.2008 r. – k. 87;

postanowienie SR dla Wrocławia-Fabrycznej z dnia 31.12.2008 r. – k. 88-91;

postanowienie SR dla Wrocławia-Fabrycznej z dnia 16.01.2009 r. – k. 92-93;

postanowienie SR dla Wrocławia-Fabrycznej z dnia 01.09.2011 r. – k. 94-100; akt

notarialny z dnia 12.07.1993 r., rep. A nr 2439/93 – k. 101-105 /

Pismem z dnia 02.04.2012 r., doręczonym dnia 03.04.2012 r., powodowie wezwali pozwanego do zapłaty w terminie 14 dni kwoty 318 100 zł z tytułu bezumownego korzystania z pasa gruntu o powierzchni 0,3002 ha na części działki nr (...) oraz z pasa gruntu o powierzchni 0,3360 ha na części działki nr (...). Powodowie wskazali, że wynagrodzenie to obejmuje okres ostatnich 10 lat, przy przyjęciu stawki czynszu dzierżawnego w wysokości 5 zł za m².

/ dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 02.04.2012 r. – k. 15; pełnomocnictwo – k. 16;

potwierdzenie odbioru – k. 16a /

Pismem z dnia 11.05.2012 r., doręczonym dnia 18.05.2012 r., powodowie wezwali pozwanego do zapłaty dalszej kwoty 60 000 zł tytułem bezumownego korzystania z nieuwzględnionej we wcześniejszym wezwaniu części działki nr (...) o powierzchni 0,12 ha.

/ dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 11.05.2012 r. – k. 17-18; potwierdzenie odbioru – k. 19 /

Pismem z dnia 26.06.2013 r. pozwany wezwał powoda do ostatecznego uzgodnienia warunków umowy, przedmiotem której miało być ustanowienie przez powoda na rzecz (...) S.A. odpłatnej służebności przesyłu na nieruchomości położonej w miejscowości S., oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) ze względu na planowaną przebudowę znajdującej się na tej działce linii elektroenergetycznej. Do pisma tego pozwany dołączył projekt umowy wraz ze szkicem sytuacyjnym obrazującym powierzchnię służebności, mapę zasadniczą gruntów z naniesionym przebiegiem linii oraz powierzchnią zajęta na czas założenia i przeprowadzenia przewodów, a także uchwałę Rady Miejskiej S. z 18.12.2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości S., celem wykazania, że przebudowa linii zgodna jest z ustaleniami tego planu.

/ dowód: pismo z dnia 26.06.2013 r. wraz z załącznikami – k. 271-289 /

W dniu 21.11.2013 r. L. T. oraz (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. w G. zawarli w formie aktu notarialnego, (...), umowę, na mocy której powód ustanowił na nieruchomości położonej w miejscowości S., gmina S., składającej się z działek o numerach (...) o łącznej powierzchni 4,61 ha, objętej księgą wieczystą nr (...), z ograniczeniem wykonywania do działki numer (...), o powierzchni 2,58 ha, oznaczonej w ewidencji gruntów jako grunty orne, położonej obręb S., gmina S., w pasie technologicznym napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV nr (...) relacji (...)Ż. – (...) S., w granicach zaznaczonych na szkicu sytuacyjnym, odpowiadających powierzchni służebności 0,2996 ha, na rzecz (...) S.A. w K. (i każdego właściciela tej linii jako uprawnionego przedsiębiorcy) służebność przesyłu na czas nieokreślony, nie dłuższy niż czas eksploatacji urządzeń za jednorazową odpłatnością, polegającą na:

a) przebudowie napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV nr (...) relacji (...)(...)

Ż. – (...)(...) S. wraz z wszelkimi obiektami i urządzeniami niezbędnymi do jej eksploatacji poprzez wybudowanie na granicy działki numer (...) jednego słupa linii i podwieszenie napowietrznych przewodów linii oraz funkcjonowaniu linii po jej przebudowie,

b) wykonaniu przebudowy istniejących linii elektroenergetycznych WN, SN, NN oraz istniejących linii telekomunikacyjnych, rurociągów do przesyłu gazów i cieczy, kolidujących lub krzyżujących się z linią, przebiegających przez działkę numer (...),

c) każdorazowym udostępnieniu działki numer (...) w celu wykonywania przez (...) S.A. w K. (i każdorazowego właściciela linii) niezbędnych robót związanych z przebudową, budową, montażem, remontem, rozbiórką, modernizacją, eksploatacją, konserwacją, naprawą oraz usuwaniem awarii linii, w szczególności na wejście osób oraz dojazd na teren działki numer (...), sprzętu niezbędnego do wykonywania ww. prac,

d) niewykonywaniu w pasie technologicznym linii nasadzeń drzew i krzewów przekraczających 3 m wysokości oraz na usunięciu już istniejących,

e) uzgadnianiu z (...) S.A. w K. (i każdorazowym właścicielem linii) możliwości ewentualnego wznoszenia obiektów budowlanych w pasie technologicznym linii.

Strony umowy postanowiły, że z tytułu należytego wykonania powyższego zobowiązania L. T. przysługuje jednorazowe wynagrodzenie w kwocie 17 500 zł płatne najpóźniej do dnia 21.12.2013 r.

/ dowód: wypis aktu notarialnego z dnia 21.11.2013 r., (...)– k. 540-544 /

Wartość prawa służebności przesyłu w związku z lokalizacją napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego i wysokiego napięcia wraz ze słupami elektroenergetycznymi w granicach działek nr (...) obręb P. oraz nr (...) obręb S., gmina S. wynosi:

- dla działki nr (...), obręb (...) P. – 5 790, 75 zł,

- dla działki nr (...), obręb S. – 3 744, 40 zł.

Wartość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...) obręb P. oraz nr (...) obręb S., gmina S. w związku z lokalizacją napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego i wysokiego napięcia oraz słupów elektroenergetycznych, w okresie od 13.09.2002 r. do 13.09.2012 r., wynosi:

1. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię średniego napięcia (...) o powierzchni 230 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 10, 08 zł/m²,

- za 2004 r. – 9, 56 zł,

- za 2005 r. – 18, 92 zł,

- za 2006 r. – 20, 79 zł,

- za 2007 r. – 22, 25 zł,

- za 2008 r. – 28, 02 zł,

- za 2009 r. – 36, 48 zł,

- za 2010 r. – 40, 02 zł,
- za 2011 r. – 37, 07 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. – 43, 40 zł,

tj. łącznie 266, 60 zł,

2. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię średniego napięcia (...) o powierzchni 185 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 8, 11 zł,
- za 2004 r. – 7,69 zł,
- za 2005 r. – 15, 22 zł,
- za 2006 r. – 16, 72 zł,
- za 2007 r. – 17, 90 zł,
- za 2008 r. – 22, 54 zł,
- za 2009 r. – 29, 34 zł,
- za 2010 r. – 32, 19 zł,
- za 2011 r. – 29, 81 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. r. – 34, 91 zł,

tj. łącznie 214, 44 zł,

3. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię średniego napięcia (...) o powierzchni 106 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 4, 65 zł,
- za 2004 r. – 4, 41 zł,
- za 2005 r. – 8, 72 zł,
- za 2006 r. – 9, 58 zł,
- za 2007 r. – 10, 26 zł,
- za 2008 r. – 12, 92 zł,
- za 2009 r. – 16, 81 zł,
- za 2010 r. – 18, 44 zł,
- za 2011 r. – 17, 08 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. r. – 20, 00 zł,

tj. łącznie 122, 87 zł,

4. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię średniego napięcia (...) o powierzchni 187 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 8, 20 zł,

- za 2004 r. – 7, 78 zł,

- za 2005 r. – 15, 38 zł,

- za 2006 r. – 16, 90 zł,

- za 2007 r. – 18, 09 zł,

- za 2008 r. – 22, 79 zł,

- za 2009 r. – 29, 66 zł,

- za 2010 r. – 32, 54 zł,

- za 2011 r. – 30, 14 zł,

- za okres do 13.09.2012 r. r. – 35, 29 zł,

tj. łącznie 216, 76 zł,

5. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię średniego napięcia (...) o powierzchni 193 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 8, 46 zł,

- za 2004 r. – 8, 03 zł,

- za 2005 r. – 15, 88 zł,

- za 2006 r. – 17, 44 zł,

- za 2007 r. – 18, 67 zł,

- za 2008 r. – 23, 52 zł,

- za 2009 r. – 30, 61 zł,

- za 2010 r. – 33, 58 zł,

- za 2011 r. – 31, 10 zł,

- za okres do 13.09.2012 r. r. – 36, 42 zł,

tj. łącznie 223, 71 zł,

6. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię średniego napięcia (...) o powierzchni 240 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 10, 52 zł,

- za 2004 r. – 9, 98 zł,
- za 2005 r. – 19, 74 zł,
- za 2006 r. – 21, 69 zł,
- za 2007 r. – 23, 22 zł,
- za 2008 r. – 29, 24 zł,
- za 2009 r. – 38, 07 zł,
- za 2010 r. – 41, 76 zł,
- za 2011 r. – 38, 68 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. r. – 45, 29 zł,

tj. łącznie 278, 19 zł,

7. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię wysokiego napięcia WN (...) o powierzchni 278 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 12, 19 zł,
- za 2004 r. – 11, 56 zł,
- za 2005 r. – 22, 87 zł,
- za 2006 r. – 25, 12 zł,
- za 2007 r. – 26, 90 zł,
- za 2008 r. – 33, 87 zł,
- za 2009 r. – 44, 09 zł,
- za 2010 r. – 48, 37 zł,
- za 2011 r. – 44, 80 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. r. – 52, 46 zł,

tj. łącznie 322, 24 zł,

8. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod słup elektroenergetyczny o powierzchni 22 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 1, 93 zł,
- za 2004 r. – 1, 83 zł,
- za 2005 r. – 3, 62 zł,
- za 2006 r. – 3, 98 zł,

- za 2007 r. – 4, 26 zł,
- za 2008 r. – 5, 36 zł,
- za 2009 r. – 6, 98 zł,
- za 2010 r. – 7, 66 zł,
- za 2011 r. – 7, 09 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. r. – 8, 30 zł,

tj. łącznie 51, 00 zł,

9. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod napowietrzną linię wysokiego napięcia (...) o powierzchni 892 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 39, 10 zł,
- za 2004 r. – 37, 09 zł,
- za 2005 r. – 73, 38 zł,
- za 2006 r. – 80, 62 zł,
- za 2007 r. – 86, 31 zł,
- za 2008 r. – 108, 69 zł,
- za 2009 r. – 141, 48 zł,
- za 2010 r. – 155, 21 zł,
- za 2011 r. – 143, 75 zł,
- za okres do 13.09.2012 r. r. – 168, 33 zł,

tj. łącznie 1 033, 95 zł,

10. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości w granicach działki nr (...), zajętej pod słup elektroenergetyczny o powierzchni 27 m²:

- za okres 13.09.2002 r. – 2003 r. – 2, 37 zł,
- za 2004 r. – 2, 25 zł,
- za 2005 r. – 4, 44 zł,
- za 2006 r. – 4, 88 zł,
- za 2007 r. – 5, 22 zł,
- za 2008 r. – 6, 58 zł,
- za 2009 r. – 8, 56 zł,

- za 2010 r. – 9, 40 zł,

- za 2011 r. – 8, 70 zł,

- za okres do 13.09.2012 r. r. – 10, 19 zł,

tj. łącznie 62, 59 zł.

Wartość rynkowa służebności drogi koniecznej w granicach działki nr (...) obręb P., gmina S., stanowiącej drogę dojazdową do słupa elektroenergetycznego o powierzchni 695,50 m² wynosi 309 zł.

/ dowód: opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości – rzeczoznawcy majątkowego

E. G. z dnia 08.01.2016 r. wraz z opinią uzupełniającą z dnia

04.07.2016 r. – k. 480-502, 557-558 /

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Powodowie dochodzą wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości położonych w miejscowościach P. i S. przez pozwanego. Żądania zgłoszone przez oboje powodów w stosunku do jednej z działek – nr (...) w P. oraz przez powoda w stosunku do drugiej z działek – nr (...) w S. należało uznać za usprawiedliwione co do zasady oraz częściowo co do wysokości.

Sąd dokonał ustaleń stanu faktycznego sprawy na podstawie przedłożonych przez obie strony dokumentów oraz opinii biegłych z zakresu elektroenergetyki, geodezji i szacowania nieruchomości.

Pomiędzy stronami w istocie niesporny był fakt posadowienia na nieruchomościach powodów elementów sieci przesyłowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa pozwanego. Spór dotyczył natomiast możliwości domagania się wynagrodzenia, a także jego

wysokości.

Sam przebieg sieci również był w istocie niesporny. Przez teren działki nr (...) stanowiącej przedmiot ustawowej wspólności majątkowej powodów przebiegają napowietrzne linie SN (...), (...), (...), (...), (...), (...) wraz ze zlokalizowanym przy granicy działki słupem oraz napowietrzna linia WN (...). Przez teren działki nr (...) stanowiącej przedmiot odrębnej własności powoda przebiega napowietrzna linia (...) wraz z częścią słupa.

Powodowie nie zostali pozbawieni władztwa nad częściami nieruchomości, na których oraz nad którymi zlokalizowane są wskazane sieci, korzystanie przez nich z przedmiotu prawa własności doznaje jedynie ograniczeń w postaci niemożności zabudowania tej części nieruchomości czy wykonania nasadzeń, nie wyklucza natomiast możliwości przechodu, przejazdu, oraz prowadzenie upraw rolnych czy innych zasiewów poza nasadzeniami, składowania rzeczy, itp.

Podstawę prawną zgłoszonych przez powodów roszczeń stanowią przepisy prawa rzeczowego o tzw. roszczeniach uzupełniających.

Zgodnie z art. 225 kc w zw. z art. 224 § 2 kc samoistny posiadacz w złej wierze jest zobowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy. Posiadaczem rzeczy jest osoba, która włada rzeczą z zamiarem zachowania jej dla siebie, czy to jako posiadacz samoistny, czyli działający jak właściciel, czy to jako posiadacz zależny, czyli osoba władająca rzeczą w sposób wynikający ze stosunku prawnego z właścicielem rzeczy – art. 336 kc.

Przepisy art. 224 i 225 kc regulują roszczenia właściciela, tzw. roszczenia uzupełniające w stosunku do roszczenia windykacyjnego z art. 222 § 2 kc. Mogą być jednak stosowane także jako uzupełnienie roszczenia negatoryjnego w sytuacji, gdy nie następuje całkowite pozbawienie właściciela możliwości władania rzeczą, tylko możliwość ta doznaje ograniczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17.06.2005 r., III CK 685/04, oraz z dnia 08.06.2005 r., V CK 680/04).

Zgodnie z art. 230 kc przepisy powyższe stosuje się odpowiednio do stosunku pomiędzy

właścicielem rzeczy a posiadaczem zależnym, o ile z przepisów regulujących ten stosunek nie wynika nic innego. Pozwanego nie można uznać za posiadacza samoistnego, gdyż jego zamiarem nie jest zachowanie nieruchomości dla siebie, jak dla właściciela gruntu, ale co najwyżej realizacja uprawnienia do uzyskania dostępu do nieruchomości w celu niezbędnego utrzymania sieci przebiegającej przez tę nieruchomość. Zatem pozwany mógłby być co najwyżej zobowiązany do wynagrodzenia jako faktyczny posiadacz zależny. Pozwanego można także uznać za posiadacza służebności w rozumieniu art. 352 § 2 kc, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy.

W orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, iż właścicielowi nieruchomości przysługuje na podstawie art. 225 kc i 224 § 2 kc w zw. z art. 352 § 2 kc i art. 230 kc wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości przez posiadacza służebności w złej wierze, niezależnie od zgłoszenia roszczeń z art. 222 kc (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24.07.2013 r., III CZP 36/13, OSNC 2014/3/24; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 03.02.2010 r., II CSK 444/09; z dnia 29.04.2009 r., II CSK 560/08; z dnia 03.04.2009 r., II CSK 471/08; z dnia 03.04.2009 r., II CSK 459/08; z dnia 03.04.2009 r., II CSK 400/08; z dnia 08.06.2005 r., V CK 679/04; z dnia 08.06.2005 r., V CK 680/04; z dnia 11.05.2005 r., III CK 556/04; z dnia 14.12.2004 r., V CK 255/04; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10.07.2014 r., I ACa 1179/13).

Pozwanego należy uznać za pozostającego w złej wierze. Zajęcie cudzej nieruchomości i umieszczenie na niej urządzeń bez uzyskania tytułu prawnego jest równoznaczne ze złą wiarą (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 03.04.2009 r., II CSK 400/08; z dnia 03.04.2009 r., II CSK 471/08; z dnia 25.11.2008 r., II CSK 346/08).

Nie ulega wątpliwości, iż pozwany zajmuje część nieruchomości powodów na potrzeby posadowienia lub przeprowadzenia sieci elektroenergetycznych bez tytułu prawnego. Pomiędzy stronami nie została zawarta żadna umowa regulująca korzystanie z nieruchomości, w szczególności umowa dzierżawy zajętego gruntu. Nie zostało także ustanowione na rzecz pozwanego żadne ograniczone prawo rzeczowe w postaci użytkowania lub służebności, w szczególności służebności przesyłu – przynajmniej za okres 10 lat objętych żądaniem pozwu. Powód zawarł z pozwaną spółką umowę ustanowienia służebności, ale dopiero na przyszłość od dnia 21.11.2013 r. W umowie tej – (...)– strony postanowiły, że powód ustanawia na rzecz pozwanego służebność polegającą na:

- a) przebudowie napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV nr (...) wraz z wszelkimi obiektami i urządzeniami niezbędnymi do jej eksploatacji poprzez wybudowanie na granicy działki numer (...) jednego słupa linii i podwieszenie napowietrznych przewodów linii oraz funkcjonowaniu linii po jej przebudowie,
- b) wykonaniu przebudowy istniejących linii elektroenergetycznych WN, SN, NN oraz istniejących linii telekomunikacyjnych i rurociągów przebiegających przez działkę numer (...),
- c) każdorazowym udostępnieniu działki numer (...) w celu wykonywania przez pozwanego niezbędnych robót związanych z przebudową, budową, montażem, remontem, rozbiórką, modernizacją, eksploatacją, konserwacją, naprawą oraz usuwaniem awarii linii,
- d) niewykonywaniu w pasie technologicznym linii nasadzeń drzew i krzewów przekraczających 3 m wysokości oraz na usunięciu już istniejących,
- e) uzgadnianiu z pozwanym możliwości ewentualnego wznoszenia obiektów budowlanych w pasie technologicznym linii.

Strony uzgodniły za wskazane ograniczenie prawa własności powoda wynagrodzenie w kwocie 17 500 zł. Wynagrodzenie to – z uwagi na zakres obciążenia nieruchomości – nie odnosi się w żaden sposób do okresu wcześniejszego i nie stoi na przeszkodzie

dochodzeniu przez powoda roszczenia objętego pozwem.

Przedłożona przez pozwanego dokumentacja dotycząca posadowienia linii elektroenergetycznych i ich eksploatacji nie daje podstawy do przyjęcia, że władanie przez pozwanego nieruchomościami powodów opierało się na ważnym tytule prawnym. Ani powodowie ani ich poprzednicy prawni nie wyrazili zgody ani na wybudowanie obiektów sieci elektroenergetycznej ani ich utrzymywanie na terenie wskazanych nieruchomości. Zezwolenia wydane w 1966 r. (k. 47-51) mają jedynie walor ogólny, nie wskazują konkretnych nieruchomości, w szczególności nie wskazują nieruchomości powodów. Pozwany nie przedłożył żadnych załączników do tych zezwoleń, w szczególności wymienionej w zezwoleniu z dnia 27.01.1966 r. lokalizacji szczegółowej stwierdzonej zaświadczeniem z dnia 12.03.1965 r.

Z kolei z decyzji z dnia 05.03.1985 r. (k. 56-57) wynika, że przed przystąpieniem do wykonania robót budowlanych w postaci budowy linii 110 KV Zakład (...) we W. zobowiązany był uregulować sprawy wywłaszczeniowo-odszkodowawcze. Pozwany nie wykazał, aby takie czynności zostały dokonane.

Sąd uznał za nieuzasadniony zarzut pozwanego dotyczący zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, dzieląc stanowisko powodów wyrażone w piśmie z dnia 07.01.2013 r.

Poprzednika prawnego pozwanego, jakim było przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) we W., nie można uznać – w okresie przed dniem 01.02.1989 r. – za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej w rozumieniu art. 352 kc (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10.07.2008 r., III CSK 73/08, oraz z dnia 16.10.2009 r., II CSK 103/09). Dopiero bowiem od tego dnia przedsiębiorstwa państwowe wchodziły i zarządzały mieniem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa we własnym imieniu i na własny rachunek. Wcześniej mienie przedsiębiorstw państwowych stanowiło element jednolitej własności Skarbu Państwa zgodnie z art. 128 kc obowiązującym do dnia 31.01.1989 r. Wszystkie działania przedsiębiorstw państwowych podejmowane w stosunku do mienia pozostającego w ich władaniu oraz ich skutki były przypisywane Skarbowi Państwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 09.12.2009 r., IV CSK 291/09). Zakład (...) we W. wykonywał władanie nieruchomościami powodów na rzecz i w imieniu Skarbu Państwa, co kwalifikuje to władanie jako dzierżenie w rozumieniu art. 338 kc (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25.11.2008 r., II CSK 346/08), a nie posiadanie samoistne w rozumieniu art. 336 kc.

Trafnie też powodowie zakwestionowali możliwość traktowania pozwanego czy jego poprzedników prawnych za pozostających w dobrej wierze.

Powodowie mogą zatem domagać się od pozwanego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości za okres 10 lat poprzedzających wniesienie pozwu (czyli od

dnia 13.09.2002 r. do dnia 12.09.2012 r.).

Wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości w sposób odpowiadający w istocie wykonywaniu służebności przesyłu należy ustalić z uwzględnieniem wszelkich okoliczności, tj. biorąc pod uwagę stopień ingerencji w prawo własności, w tym możliwość korzystania z nieruchomości przez jej właściciela w mniej lub bardziej ograniczonym zakresie. Z uwagi na specyfikę korzystania z nieruchomości na potrzeby posadowienia urządzeń czy przebiegu sieci przesyłowych nieadekwatne są kryteria ustalania wysokości wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości oparte wyłącznie na układzie odpowiednich cen rynkowych właściwych dla najmu lub dzierżawy gruntu, które są właściwe wtedy, gdy wynajmujący lub wydzierżawiający zostają zupełnie pozbawieni fizycznego władztwa nad rzeczą (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18.04.2013 r., II CSK 204/12). Nieuzasadnione było zatem wskazanie przez powodów na wyliczenie wynagrodzenia według stawki 5 zł/m² jako stawki czynszu dzierżawnego.

Ustalając wysokość należnych powodom wynagrodzeń sąd wziął pod uwagę treść sporządzonych w sprawie opinii biegłych z zakresu elektroenergetyki i geodezji wskazujących na powierzchnię zajęta pod słupy wraz z terenem niezbędnego dostępu do tych słupów, a także powierzchnię wyłączoną z pełnego, swobodnego korzystania przez właścicieli nieruchomości znajdującą się pod przebiegającymi nad terenem działek liniami SN i WN. Na podstawie wyliczeń dokonanych przez biegłych wskazanych specjalności: inż. M. i inż. S. możliwe było dokonanie oszacowania wynagrodzenia przez rzeczoznawcę majątkowego E. G. przybranego do sprawy w charakterze biegłego.

Sąd uznał opinie sporządzone przez wszystkich trzech biegłych za rzeczowe, szczegółowe, kompletne, których wnioski zostały poparte należyta, logiczną argumentacją i zawierały szerokie omówienie i wyjaśnienie w kwestii wchodzących w zakres zleconych opinii. Wobec powyższego opinie te były w pełni wiarygodne i przydatne dla poczynienia zasadniczych dla rozstrzygnięcia ustaleń faktycznych.

Na podstawie mechanizmu opisanego w opinii biegłego G. należało przyjąć następujące wyliczenia.

Dla działki obojga powodów nr(...):

- 910, 37 zł + 732, 26 zł + 419, 56 zł + 740, 17 zł + 763, 92 zł + 949, 95 zł + 1 100, 36 zł + 174, 16 zł = 5 790, 75 zł (k. 492),

- 266, 60 zł + 214, 44 zł + 122, 87 zł + 216, 76 zł + 223, 71 zł + 278, 19 zł + 322, 24 zł + 51,00 zł = 1 695, 81 (k. 498-499),

- 309 zł (k. 501),

tj. łącznie 7 795, 56 zł.

Dla działki powoda nr (...):

- 3 530, 66 zł + 213, 74 zł = 3 744, 40 zł (k. 492),

- 1 033, 95 zł + 62, 59 zł = 1 096, 54 zł (k. 500),

tj. łącznie 4 840, 94 zł.

Wbrew stanowisku powodów składnikiem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie w sposób odpowiadający korzystaniu na podstawie służebności przesyłu nie jest wyrównanie spadku wartości nieruchomości – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.04.2013 r., II CSK 204/12. Stąd też zbędne było dalsze uzupełnianie oszacowania nieruchomości, o co wnioskowali powodowie w piśmie z dnia 26.03.2016 r. (k. 532-533). Nie ma też żadnych podstaw do doliczania wskazywanego przez powodów w tym piśmie obszaru technologicznego szerokości 20 m.

Sąd nie podzielił także zastrzeżeń zgłoszonych przez pozwanego w piśmie z dnia 08.02.2016 r. (k. 526-528), wobec czego również nie znalazł podstaw do uzupełniania lub zmiany oszacowania. Za prawidłowe należy uznać przyjęcie przez biegłego cen aktualnych, co wynika z art. 363 § 1 kc. Wprawdzie powodowie dochodzą wynagrodzenia za bezumowne korzystanie, jednakże jest to świadczenie zawierające elementy wyrównania strat, jakich powodowie doznali poprzez korzystanie z ich nieruchomości bez uregulowania ku temu podstawy, zatem za dopuszczalne należy uznać posłużenie się cenami aktualnymi. Można zresztą dodać, że sprawa może zostać uznana za sprawę o dochody w rozumieniu art. 322 kpc, wobec czego sąd władny jest oznaczyć świadczenie według swego uznania z uwzględnieniem wszelkich okoliczności, przyjmując, że ścisłe udowodnienie wysokości żądania może być utrudnione. Mając na uwadze, że zasądzone wynagrodzenia opiewają na kwoty rzędu kilku tysięcy złotych, prowadzenie dalszych obliczeń, mogących dać efekt w postaci kwoty o 500 czy nawet 1 000 zł niższej, jest oczywiście niecelowe.

Reasumując, sąd zasądził na rzecz powodów B. T. i L. T. 7 795, 56 zł wynagrodzenia za bezumowne wynagrodzenie z nieruchomości – działki nr (...) w P. (pkt I) oraz na rzecz powoda L. T. 4 840, 94 zł wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości – działki nr (...) w S. (pkt II).

Odsetki za opóźnienie w zapłacie tych należności winny być liczone odrębnie dla należności objętych wezwaniem do zapłaty wystosowanym przed wytoczeniem powództwa oraz odrębnie dla pozostałych należności objętych pozwem.

Pismem z dnia 02.04.2012 r., doręczonym dnia 03.04.2012 r., powodowie wezwali pozwanego do zapłaty w terminie 14 dni wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z działek nr (...), wskazując, że wynagrodzenie to obejmuje okres ostatnich 10 lat, przy przyjęciu stawki czynszu dzierżawnego w wysokości 5 zł za m².

Zobowiązanie do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony, tylko zostaje wyznaczony wezwaniem do zapłaty zgodnie z art. 455 kc. Niezwłoczne spełnienie świadczenia oznacza z reguły spełnienie go w terminie 14 dni (wyrok SN z dnia 28.05.1991 r., II CR 623/90; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 20.03.2012 r., I ACa 191/11). Ponadto właściciel nieruchomości może skierować takie wezwanie dopiero po upływie okresu, którego wezwanie dotyczy.

Zatem pozwany po doręczeniu mu pisma z dnia 02.04.2012 r. pozostawał w opóźnieniu z zapłatą wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości powodów w okresie od 13.09.2002 r. do dnia 02.04.2012 r.

Wynagrodzenie to należy wyliczyć następująco.

Okres od dnia 01.01.2012 r. do 02.04.2012 r. to 93 dni (31 + 29 + 31 + 2). Łączny okres roku 2012 objęty żądaniem pozwu to 257 dni. Okres do 02.04.2012 r. objęty wezwaniem to $93/257 = 36, 19 \%$.

Wynagrodzenie za te okresy wynosiło zatem:

- dla działki nr (...):

- 266, 60 zł – 43, 40 zł + 16, 01 zł (36, 19 % z 43, 40 zł) = 238, 61 zł,

- 214, 44 zł – 34, 91 zł + 12, 63 zł (36, 19 % z 34, 91 zł) = 192, 16 zł,

- 122, 87 zł – 20 zł + 7, 24 zł (36, 19 % z 20 zł) = 110, 11 zł,

- 216, 76 zł – 35, 29 zł + 12, 77 zł (36, 19 % z 35, 29 zł) = 194, 24 zł,

- 223, 71 zł – 36, 42 zł + 13, 18 zł (36, 19 % z 36, 42 zł) = 200, 47 zł,

- 278, 19 zł – 45, 29 zł + 16, 39 zł (36, 19 % z 45, 29 zł) = 249, 29 zł,

- 322, 24 zł – 52, 46 zł + 18, 99 zł (36, 19 % z 52, 46 zł) = 288, 77 zł,

- 51 zł – 8 zł + 2, 90 zł (36, 19 % z 8 zł) = 45, 90 zł,

tj. 1 519, 55 zł, do czego należy doliczyć kwoty 309 zł + 5 790, 75 zł, co daje łącznie 7 619, 30 zł,

- dla działki nr (...):

- 1 033, 95 zł – 168, 33 zł + 60, 92 zł (36, 19 % z 168, 33 zł) = 926, 54 zł,

- 62, 59 zł – 10, 19 zł + 3, 69 zł (36, 19 % z 10, 19 zł) = 56, 0 zł,

tj. 982, 63 zł, do czego należy doliczyć 3 744, 40 zł, co daje łącznie 4 727, 03 zł.

Powodowie w pozwie nie zażądali jednakże odsetek po 14 dniach od doręczenia wezwania do zapłaty, tylko od późniejszej daty wniesieniu pozwu, tj. 13.09.2012 r.

Jeżeli chodzi o pozostałą część należnych powodom wynagrodzeń, pozwany pozostaje w opóźnieniu po 14 dniach od doręczenia mu odpisu pozwu, co nastąpiło dnia 31.10.2012 r., czyli od dnia 15.11.2012 r.

Zatem obojgu powodom przypadają odsetki ustawowe liczone od kwoty 7 619, 30 zł od dnia 13.09.2012 r. do dnia 31.12.2015 r. oraz od kwoty 176, 26 zł od dnia 15.11.2012 r. do dnia 31.12.2015 r., a także ustawowe odsetki za opóźnienie od kwoty 7 795, 56 zł od dnia 01.01.2016 r. do dnia zapłaty, zaś powodowi odsetki ustawowe liczone od kwoty 4 727, 03 zł od dnia 13.09.2012 r. do dnia 31.12.2015 r. oraz od kwoty 113, 91 zł od dnia 15.11.2012 r. do dnia 31.12.2015 r., a także ustawowe odsetki za opóźnienie od kwoty 4 840, 94 zł od dnia 01.01.2016 r. do dnia zapłaty.

Dalej idące powództwo jako nieusprawiedliwione podlegało oddaleniu.

Wobec częściowego uwzględnienia żądania o kosztach procesu należało orzec zgodnie z wyrażoną w art. 100 kpc zasadą ich stosunkowego rozdzielenia.

Powodowie wygrali sprawę w zakresie pierwszego roszczenia w 3, 42 % (7 795, 56 zł / 228 000 zł), pozwany zaś w 96, 58 %.

Powód wygrał sprawę w zakresie drugiego roszczenia w 3, 23 % (4 840, 94 zł / 150 100 zł), pozwany zaś w 96, 77 %.

Koszty procesu po stronie powodów dotyczące pierwszego roszczenia to opłata od pozwu – 11 400 zł i część zaliczki na koszty opinii (wynoszącej 1 000 zł) w wysokości 60, 30 % (przyjmując, że zaliczka dotyczyła obu roszczeń, czyli 228 000 zł / 378 000 zł = 60, 30 %) – 603 zł, tj. łącznie 12 003 zł, z czego 3, 42 % wynosi 410, 50 zł.

Koszty procesu po stronie powoda dotyczące drugiego roszczenia to opłata od pozwu – 7 505 zł i część zaliczki na koszty opinii (wynoszącej 1 000 zł) w wysokości 29, 70 % – 397 zł, tj. łącznie 7 902 zł, z czego 3, 23 % wynosi 255, 23 zł.

Koszty procesu po stronie pozwanego obejmują: wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa – 7 217 zł oraz zaliczki na koszty opinii – 8 698, 73 zł, tj. łącznie 15 915, 73 zł. W stosunku do roszczenia obojga powodów przypada 60, 30 %, tj. 9 597, 19 zł, z czego 96, 58 % wynosi 9 268, 97 zł. Różnica między tą kwotą a kwotą 410, 50 zł przypadającą powodom wynosi 8 858, 47 zł i zgodnie z art. 105 § 1 kpc podlega rozłożeniu na powodów po połowie, tj. 4 429, 24 zł na powódkę i 4 429, 23 zł na powoda. W stosunku do drugiego roszczenia powoda koszty po stronie pozwanego to 6 318, 54 zł, z czego 96, 77 % wynosi 6 114, 45 zł. Różnica między tą kwotą a kwotą 255, 23 zł przypadającą powodowi wynosi 5 859, 22 zł. Łącznie z wskazaną wyżej kwotą 4 429, 23 zł od powoda przypada pozwanemu 10 288, 47 zł.

Sąd nie znalazł usprawiedliwionych podstaw do odstąpienia od obciążenia powodów kosztami procesu na rzecz pozwanego. Decyzję taką mogą – zgodnie z art. 102 kpc – usprawiedliwiać wyłącznie wyjątkowe, szczególne okoliczności, które w tej sprawie nie zachodzą. Trzeba zwrócić uwagę, że powodowie wystąpili z bardzo zawyżonymi, wygórowanymi żądaniem, nad którymi chyba się do końca nie zastanowili. Przyjęli jako podstawą wyliczeń niczym nieopartą stawkę 5 zł za m². Nie przygotowali się do wniesienia pozwu np. poprzez zlecenie sporządzenia prywatnego operatu szacunkowego, na podstawie którego możnaby ustalić wysokość ewentualnego wynagrodzenia, co być może sprowadziłoby żądanie pozwu na ścieżkę nieco bliższą realności. Z tych względów nie ma podstaw do odstąpienia od ogólnej zasady obciążania kosztami procesu w sposób

uwzględniający określony wynik sprawy.

Ponieważ uiszczono przez strony zaliczki nie pokryły wynagrodzeń biegłych w pełnej wysokości sąd uznał, że niecelowe jest dalsze obciążanie stron tymi kosztami, wobec czego obciążył nimi ostatecznie Skarb Państwa.

Mając powyższe okoliczności na uwadze sąd podjął rozstrzygnięcia zawarte w sentencji wyroku.